

Statüko Tarih

– Mustafa ESER · 20 Mayıs 2026

STATÜKO-TARİH

Statüko: Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre “ Süregelen düzenin korunması durumu; sürer durum” anlamında kullanılan bir kavram. Algıdaki anlamı ise Statü sahibi kişilerin “Bir kimsenin, bir kurum veya bir toplum içindeki durumu.” oluşturdukları nev’i şahsına münhasır gelenek.

Statüko eskiden beri herkesin bir tür hakaret için kullandıkları bir kelimedir.

Toplum içinde yaşayan insanlar yaptıkları iş, fikirleri, eğitimleri ve servetleri gibi bazı ayırıcı özellikleriyle kendilerine ve ya guruplarına özel bir gelenek oluştururlar. Mafya dilinde buna “racon” deniyor. Bu kapsamda değerlendirmek gerekirse dünyadaki tüm toplumsal ögelerin (dini, siyasi vb) kendi raconlarıyla oluşturdukları bir statükoları vardır.

Türk tarihinin bilhassa Müslüman Türk tarih yazımıyla uğraşan tarihçiler kendilerine özgü bir tarih statükosu oluşturdular. Osmanlı devletinin kuruluş dönemini anlatan-bilinen ilk yerli Osmanlı tarihi Aşıkpaşazade’ye ait. O da Osmanlı’nın kuruluşundan yaklaşık 150 sene sonra yayınlandı. Aşıkpaşazade tarihinde bahsedilen Yahşi Fakih’e (Osman Gazi’nin ilk kadısı Dursun Fakih’in oğlu) ait olduğu iddia edilen tarihin orijinali kayıp. Osmanlı devletinde tarih yazıcılığı bira geç geliştiği için o döneme ait bilgilere çoğunlukla yabancı kaynaklardan ulaşabiliyoruz. Bunlar da ya yanlış veya isim ve bölge isimleri farklı.

1 Osmanlı’nın menşei her zaman tartışılan bir konu olmuştur. Araştırmacı-Yazar & Yeniçağ Tarihi Uzmanı, Hakan Yılmaz Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisinin Ekim 2022 tarihli 429 sayısında Osmanlı’nın kuruluş dönemine ait orijinal bir belge yayınladı. Araştırmasına göre Osmanlı’nın menşei ile ilgili tartışılacak bir husus kalmamış.

-Takip edenler bilir. Kuruluş dönemi sufilerinden Geyikli Baba, her zaman Heterodoks dervişlere örnek gösterilir. Yazılan metinlerde Geyikli Baba meyhor(alkol bağımlısı) olarak lanse edilir ve bu iddia genel kabul görmüştür. Hakan Yılmaz yazdığı makale de Geyikli Baba’nın meyhor olmadığını net bir biçimde açıklamış. Heterodoksi Alevilik Yazısı - Mustafa ESER - EdebiyatEvi

Osmanlı tarihi ile ilgili yazılan makaleler de Bektaşiler’e ayrı bir önem verilir. Halbuki Yeniçeri ocağının kuruluşu 1360’lardan (Pençik Kanunu)sonra iken Hacı Bektaş Veli’nin kabul edilen ölüm tarihi 1271 dir. Hacı Bektaş Veli’nin Orhan Bey’le görüşmesi veya Yeniçeri ocağına dua etmesi tarihi olarak mümkün değildir. Levent Kayapınar’ın ilk akıncı beylerinin Bektaşi olduğunu onomastik (özel adlar bilimi, kişi, yer, kurum ve eser adları gibi tüm özel isimlerin kökenini, anlamını, tarihsel gelişimini ve kültürel dağılımını inceleyen dilbilim alt dalıdır.) iddia ve ispat etmeye çalıştığı bir makalesi vardır. Ama Hacı Bektaş öldüğünde ne akıncı ocağı ne de Orhan Bey vardır. 1500’lü yıllara kadar Bektaşilik adıyla bir tarikat yoktur.

-Yine tarihçilerin oluşturdukları başka bir statüko unsuru da isteklerine göre Aşıkpaşazade’yi referans kabul etmeleridir. Mikail Bayram Aşıkpaşazade’nin Bacıyan-ı Rum ile ilgili cümlesini Bacıyanı Rum temalı makalesine esas kabul etti. Bu makale sonrasında yazılan tüm makalelerin referansı oldu. M. Bayram

başka makalelerinde Fatma Bacı'yı Ahi Evran'ın kızı ve Nasrettin Hoca'nın karısı, Mevlana'yı da Moğol ajanı ilan etti.

- Osmanlı'nın her hangi bir döneminde okuma-yazma oranıyla ilgili bir istatistiki bilgi yoktur.
- Önceki Müslüman Türk devletlerinde olduğu gibi Osmanlı devletinde de her kademe eğitim Müslüman,Türk nüfus için (Sıbyan Mektebi-Medrese-Tıp medreseleri ve diğer medreseler) vakıflar sayesinde tamamen ücretsizdi.
- Osmanlı döneminde sağlık hizmetleri herkes için ücretsizdi.
- Osmanlı döneminde imaret-zaviyeler de yemek ve üç günlük konaklama herkes için ücretsizdi. Kahire'den İstanbul'a tüccarlar para harcamadan seyahat edebilirlerdi.
- Osmanlı devletinde Bürokrat olmanın ilk şartı Türkçe bilmektir. Osmanlı saraylarında Türkçe konuşulurdu.
- Osmanlıca konuşma dili değil yazı dilidir. Yazı dili okuma yazmayı artırmak için değil yeni devletin yüzünü "Batı"ya döndüğünün simgesi olarak değiştirildi.
- Dünyanın ilk kadın üniversitesi "Harem" Osmanlı tarafından kurulmuştur. Harem'de kadınlara pek çok konuda ders verilirdi. Haremle ilgili yapılan resimler tamamen uydurmadır.
- Türkiye Cumhuriyetini kuran kadro Osmanlı askeri bürokrattır.
- İttihatçılar Abdülhamid'i tahttan indirdikleri için asla pişman değillerdi. Doğal olarak devleti yıkıma götürdükleri içinde pişmanlık hissetmediler. Mehmet Akif "Hızlı" bir Abdülhamid düşmanıydı.
- Jöntürklerin kendilerini İngiliz Büyükelçi'sinin atına koşmaları Ahmet İhsan Tokgöz tarafından doğrulanmıştır.
- Kölelik 1850 yılında resmi olarak kaldırılmış, 1909 yılında son kölenin satılmasıyla fiili olarak sona ermiştir. Osmanlı Devleti hiçbir dönem köle ticareti yapmadı.
- İlk büyük isyanlar (celali) Kanuni zamanında oldu.
- Hacı Bayram Veli'nin Fatih Sultan Mehmet'e kundaktayken dua etmesi tarihi olarak mümkün değildir. Hacı Bayram'ın Edirne'ye gelişi tarihi 1429, Fatih'in doğum tarihi 1433 tür. Fatih 3 kere tahta çıkmıştır. İlk ikisinde Çandarlı tarağından tahttan indirildiği için Çandarlı Halil Paşa'ya öfkeli. Fırsatı yakaladığında da öldürmüştür.
- İlk devalüasyon Fatih zamanında yapılmıştır. Fatih'e kadar 30-40 akçe 1 altın iken Fatih zamanında 1 altın 50, Kanuni zamanında 60 akçeye çıkmıştır.
- Osmanlı bürokratlarında "kıskançlık" Türk-Devşirme tüm bürokratlar için var olan bir olguydu. 1421 yılındaki Şehzade Mustafa isyanı (Düzmece) sırasında divandaki Türk vezirlerin-Çandarlı İbrahim, Hacı İvaz Paşa-Oruç Paşa ve kardeşi) alınan kararla, 70 yaşlarında bulunan Baş vezir Bayezid Paşa savaşa gönderildi. Şehzade Mustafa tarafından öldürüldü. İlerleyen zamanda Hacı İvaz Paşa muarızlarını şikayeti üzerine azledilip gözlerine mil çektilirdi.
- Tahta geçmek için isyan eden şehzadelerin katli gelenek haline gelmişti. I. Murad'a önce oğlu, sonra kardeşi isyan etti. Yıldırım Bayezid divan kararıyla kardeşini boğdurttu. İsyen ve katli devam etti.
- Osmanlı da vezirlerin öldürülmesi ve mallarının müsadere edilmesi uygulaması Türk-Devşirme tüm vezirlere uygulanmıştır.
- Devşirme sistemi sadece Osmanlı da uygulanan bir sistem değildir. Mısır Memlûk devleti bir

“kul” (savaş esiri kölelerin özgürlüklerinin verilerek bürokrasi de yükselmesi) devletidir. Osmanlı devleti bu sistemi kurumsal olarak uygulamıştır.

-Yeniçeri ocağı sadece askeri bur kurum değildir. İçinde pek çok askeri meslek gurubunu bulundurur.

Hacı İvaz Paşa yeniçeri ocağında yetişmiş Türk kökenli bir mimar ve vezirdir.

-Bazı tarihçiler tarafından devşirme vezirlerin mal kurtarmak amacıyla vakıf kurdukları iddia edilir. İlk dönemlerde devşirilme yaşı buluş çağı öncesidir. Uzun yıllar boyunca dini bir hayat yaşayan insanların dini hassasiyetleriyle vakıf kurmuş olmaları göz ardı edilmemelidir.

-Osmanlı tarihinde çoğunlukla Hammer tarihi referans kabul edilir.